

Европска харта регіональных або меншыновых языків

Преамбула

Членскы штаты рады Европы, сігнатарёве той харты,

- зогляяднюючі то, же цілком Рады Европы є досягнута векшой єдноты меджі єй членами, головно з цілём охорони і релізації ідеалів і прінціпів, котры суть їх сполочным наслідством,
- зогляяднюючі то, же охорона історічных регіональных або меншыновых языків Европы, з котрых дакотрым грозить поступне вымертя, помагать к утриманю і розвиваню европского културного богатства і традицій,
- зогляяднюючі то, же право хосновати регіональний або меншыновый язык в пріватнім або публічнім жывоті ся поважує за неодобтарельне право в згоді з прінціпами обсягнутыма в Меджінароднім пакті о обчаньскых і політчных правах Організації Споєных народів в духу Договору о охороні людьскых прав і основных слобод Рады Европы,
- маючі на памяти роботу зроблену в рамках КБСЕ а окреме Гелсиньскый Кінцёвый акт з року 1975, як документ з Коданьской зустрічі з року 1990,
- підкреслюючі значіня інтеркултуры і вецейязычности і усвідомлючі сі, же охорона і підтримка регіональных або меншыновых языків бы не мала быти на укор офіціальных языків і потреби їх учіня,
- усвідомлючі сі факт, же охорона і підтримка регіональных або меншыновых языків в різных державах і регіонах Европы є вызначным бенефітом вытворёваня Европы основаной на прінціпах демокрації і културной різности в рамках утриманя народной сувереніты і теріторіальной інтегріты,
- маючі на памяти шпеціфічны условия і історічны традиції в окремых регіонах европских штатів, договорили ся так:

Часть I

Всеобщі установліня

Статья 1

Основны понятия

- На умысел той харты ся під понятём
1. „регіональны або меншыновы языки“ розумлять языки і традичне хоснованя на теріторії даного штату ёго жытелями, котры творять меншу ґрупу в порівнаю з другыма обчанами штату, і суть інакшы од офіціального(ых) языка(ів) даного штату, не належать ту діалекты офіціального(ых) языка(ів) штату ани языки мігрантів,
 2. „теріторія, на котрій ся хоснує регіональний або меншыновый язык,“ ся розумить як географічна область, в котрій є тот язык средством выражаня ся даякого чісла людей, котры мають право на пріяты різных охранных і підтримуючіх опатрінь, о котрых говорить харта,

3. „языкы без теріторіі“ ся розумлять языкы хоснованы штатныма обчанами штату, котры суть інакшы од языка або языків другой часткы жытельства штату, котры не мож споёвати з конкретнов географічнов областёв напідперек їх традичному хоснованю на теріторіі штату.

Статя 2

Завязкы

- Кажда змлувна сторона ся завязуе дотримовати установліня уведжены в части II в одношіню ку вшыткым регіональным або меншыновым языкам, котрыма ся бісідуе на ей теріторіі, а котры зодповідають дефініції згодній зо статёв 1.
- В одношіню ку каждому языку, котрый ся уведе при ратіфікації, прыятю або схваліню в згоді зо статёв 3, ся каждая змлувна сторона завязуе апліковати мінімално 35 пунктів або букв выбратых із установлінь части III той харты, причім найменше три мусять быти выбраты із статей 8 і 9 а по єднім із статей 9, 10, 11 і 13.

Статя 3

Організачны опатрїня

- Каждый змлувный штат уведе в ратіфікачнім документі, документі о прыятю або о схваліню каждый регіональный або меншыновыи язык, або каждый офіціалный язык менше розшыренный на цілій своїй теріторіі або на части теріторіі, в одношіню ку котрому ся будуть апліковати пункты выбраты в згоді зо статёв 2 пункт 2.
- Кажда змлувна сторона може хоцьколи нескорше оголосити гнералнону таёмникови, же принимать завязкы выходжаючі із установлінь далшых пунктів харты, котры не суть уведжены в ратіфікачнім документі, документі о прыятю або о схваліню, або же буде апліковати пункт 1 той статі на далшы регіональны або меншыновы языкы, припадні другы офіціалны языкы, менше хоснованы на цілій ей теріторіі або части ей теріторіі.
- Завязкы выходжаючі з передідучого пункту творять нерозлучну частку ратіфікації, прыятя або схваліня а маюць єднаку силу од дня їх ознаміня.

Статя 4

Екзістуючі режімы охороны

- Нияке установліня той харты не мож толковати як огранічующе або негуюче права ґарантованы Европскым договором о людських правах.
- Установліня той харты не маюць вплив на прязнившы установліня, коты ся дотуляють поставліня регіональных або меншыновых языків або на установліня, котры реґулюють правный режім членів меншын, котры можуть платити на теріторіі змлувной стороны, або котры реґулюють релевантны двойсторонны або многосторонны догоды.

Статя 5

Екзістуючі завязкы

- Нич в тій харті ся не сміе толковати як оправнюющее зробити даяке діло, котре бы протіворечіло цілым Храты Споеных народів або другим завязкам в згоді з меджінародным правом враховано принципів сувереніты і теріторіальной компактности штатів.

Статя 6

Інформації

- Стороны ся завязують дати інформації зодповідаючим орґанам, орґанізаціям і особам о правах і повинностях установлених в тій харті.

Часть II

Цілі і прінціпы сформулованы в згоді зо статёв 2 пункт 1

Статья 7

Цілі і прінціпы

- В одношіню ку регіональным або меншыновым языкам во сферах, де ся они хоснують, а подля ставу окремых языків, змлувны стороны основають свою політику, легіслатіву і практику на тых цілех і прінціпах:
 1. признаня регіональных або меншыновых языків як проявліня культурного богатства,
 2. респектованя географічної области каждого регіонального або меншынового языка так, жебы екзистуюче, або приготовлёване адміністратівне розділіня не забранёвало підтримці того регіонального або меншынового языка,
 3. потреба ясного поступу при підтримці регіональных або меншыновых языків з цілём їх утриманя,
 4. злегчіня а/або підтримка словного або писомного прояву в регіоналінім або меншыновім языку в публічніім і в пріватніім жывоті,
 5. утримованя і розвиваня контактів у сферах, котры реґулуе тот харта, меджі ґрупами, котры хоснують регіональний або меншыновый язык і другыма ґрупами жыючіма в штаті, котры хоснують язык в ідентічній або близкій подобі, як і надвязаня культурных контактів з другыма ґрупами в штаті, котры хоснують інакшы языки,
 6. уділіня адекватных форм і средств на учіня і штудії регіональных або меншыновых языків на вшыткых вгодных ступнях школ,
 7. уділіня выгод, котры бы дозволили особам, котры не володіють регіональным або меншыновым языком і жыючім в области, де ся тот язык хоснуе, жебы ся го в припаді інтересу могли научіти,
 8. підтримка штудія і вскуму регіональных або меншыновых языків на універзітах або в еквівалентных інштітуціях,
 9. підтримка адекватных форм меджінародной выміны у сферах, котры реґулуе тот харта про регіональны або меншыновы языки, кідь ся хоснують в ідентічній або близкій подобі в двох або вецей штатах.
- Стороны ся завязують еліміновати, як так іщі не зробили, вшыткы неоподстатнены розділы, вынятки, обмеджіня або выгоды при хоснованю регіонального або меншынового языка, котрых цілём є одрадити од хоснованя або огрозити ёго утримованя і розвиваня. Приятя окремых опатрїнь, зроблених на ужыток регіональных або меншыновых языків, котры мають підтримовати рівноправность меджі ужывателями тых языків і друхым жытельством, або опатрїнь, котры приглядають на їх окремы условия, не мож раховати за діскрїміначны опротів ужывателям розшыреніших языків.
- Стороны ся завязують підтримовати адекватныма средствами взаємне порозумліня меджі вшыткыма языковыма ґрупами в державі, а головно загорнути респектованя, порозумліня і толеранцію ку регіональным або меншыновым языкам до выховы і научаня, котре давань в держава, а ку уведженому приступу вести і масовокомунікачны медіа.

- При напрямованю політики ка регіоналны або меншыновы языки змлувны сторони возьмуть до мерку потреби і желаня формулованы ґрупами, котры уведжены языки хоснують. В припадї потреби можуть основати порады органы, котры бы помагали органам у вшыткых вопросах, котры ся дотуляють регіоналных або меншыновых языків.
- Стороны ся завязують апліковати, *mutatis mutandis*, прінціпы уведжены в пунктах 1 аж 4 про языки без теріторії. Но про тоты языки платить, же друг і розсяг опатрїнь і цїль реалізації той харты треба установити адекватні, з оглядом на потреби і желаня, а тыж і традиції і характерістичны рісы ґруп, котры тоты языки хоснують.

Часть III

Опатрїня на підтримку хоснованя регіоналных або меншыновых языків в публічнім животі в згоді зо озавязками уведженыма в статі 2 пинкт 2

Статя 8

Научаня

- У сфері научаня ся змлувны сторони завязують на теріторіях, де ся такы языки хоснують, подля сітуації каждого з тых языків а без пошкоджїня научаня офіціалного(ых) языка(ів) штату.
1.
 - i. забезпечіти доступность передшкольскої виховы в зодповідаючіх регіоналных або меншыновых языках, або
 - ii. забезпечіти доступность того, жебы векша часть предшкольскої виховы была в зодповідаючіх регіоналных або меншыновых языках, або
 - iii. прияти єдно із вышше уведженых опатрїнь в згоді з пунктами i. аж ii. ходем про школярів із родин, котры проявлять інтерес, за передпкладу достаточного чїсла школярів, або
 - iv. кідь публічны органы не мають пряму компетенцію у сфері передшкольскої виховы, помагати а/або підтримовати реалізацію уведженых опатрїнь в згоді з пунктами i. аж iii.,
 2.
 - i. забезпечіти доступность научаня на основных школах в зодповідаючіх регіоналных або меншыновых языках, або
 - ii. забезпечіти доступность того, жебы векша часть научаня на основных школах была в зодповідаючіх регіоналных або меншыновых языках, або
 - iii. забезпечіти, жебы на основных школах ся учили зодповідаючі регіоналны або меншыновы языки як неодділна частка штудійных основ, або
 - iv. прияти єдно із вышше уведженых опатрїнь в згоді з пунктами i. аж iii. ходем про школярів із родин, котры проявлять інтерес, за передпкладу достаточного чїсла школярів,
 3.
 - i. забезпечіти доступность научаня на середніх школах в зодповідаючіх регіоналных або меншыновых языках, або
 - ii. забезпечіти доступность того, жебы векша часть научаня на середніх школах была в зодповідаючіх регіоналных або меншыновых языках, або
 - iii. забезпечіти, жебы на середніх школах ся учили зодповідаючі регіоналны або меншыновы языки як неодділна частка штудійных основ, або
 - iv. прияти єдно із вышше уведженых опатрїнь в згоді з пунктами i. аж iii. ходем про школярів, котры або, кідь є то вгодне, котрых родины проявлять інтерес, за передпкладу достаточного чїсла школярів,
 4.
 - i. забезпечіти доступность научаня на одборных школах в зодповідаючіх регіоналных або меншыновых языках, або
 - ii. забезпечіти доступность того, жебы векша часть научаня на одборных школах была в

- зодповідаючі регіональних або меншыновых языках, або
- iii. забезпечити, жебы на одборных школах ся учили зодповідаючі регіональні або меншыновы языки як неодділна частка студійных основ, або
 - iv. прияти єдно із вышше уведжених опатрінь в згоді з пунктами i. аж iii. холем про школярів, котры або, кідь є то вгодне, котрых родини проявлять інтерес, за передпокладу достаточного чісла школярів,
5. i. забезпечити доступность научаня на універзітах і на других високих школах в зодповідаючіх регіональних або меншыновых языках, або
 - ii. забезпечити средства на студіум тых языків як одборных предметів універзітного і другого високошкольського студія, або
 - iii. кідь поставліня штату ку високошкольським інштитуціям не дозволює прияти опатрінь уведжених в пунктах i. а ii., підтримовати а/або забезпечити доступность научаня на універзіті або на другій высокій школі в регіональних або меншыновых языках, або средств на студіум тых языків як одборных предметів універзітного або другого високошкольського студія,
 6. i. забезпечити контінуалне научаня або студійны курсы про дорослых переважно, або чісто в регіональних або меншыновых языках, або
 - ii. забезпечити доступность того, жебы ся тоты языки стали предметом научаня дорослых, або частков контінуалного научаня, або
 - iii. кідь публічны органы не мають пряму компетенцію у сфері научаня дорослых, помагати а/або підтримовати учіня тых языків в рамках научаня дорослях або контінуалного научаня,
 7. прияти опатріна на забезпечіня научаня історії і културы, котра мала вплив на регіональний або меншыновий язык,
 8. забезпечити основне і далше научаня учітелів потрібных на реалізацію тых пунктів од а) по г), котры змлівна сторона прияла,
 9. вытворити єден або вецей контрольных органів зодповідных за контролю приятых опатрінь і за прогрес досягнутый при заваджаню або розвиваню научаня регіональных або меншыновых языків і выготовліня сістематічных справ о своїх зіцінях, котры будуть поблікованы.
- Во сфері научаня, на других теріторіях як тых, де ся регіональні або меншыновы языки традичні хоснують, змлівны стороны ся завязують, кідь то чісло особ, котры хоснують регіональний або меншыновий язык выжадує, поволити, підтримати або забезпечити научаня в регіоналім або меншыновім языку або научаня того языка на вшытких вгодных ступнях школ.

Статья 9 Судництво

- Змлівны стороны ся завязують в судных обводах, в котрых чісло ужывателів регіональных або меншыновых языків, котры жыють на тій теріторії оправдаты прияти нижше уведжених опатрінь, подля сітуації окремых языків і за передпокладу, же хоснованя можливостей уведжених в тім пункті не буде судця брати як забрану рядного выповняня юрісдікції,
1. в трестнім конаню:
 - i. забезпечити, жебы суды на жадость єдной стороны вели конаня в регіональных або меншыновых языках, а/або
 - ii. гарантовати обжалованону право хосновати ёго регіональний або меншыновий язык, а/або

- iii. забезпечити, жебы ся жадости і доказы, писомны або устны, не брали за неприятельны лем зато, бо были передложены в регіоналнім або меншыновім языку, а/або
- iv. выготовити на пожаданя докуметы котры ся односять ку конаню в зодповідаючім регіоналнім або меншыновім языку, а кідь є то потрібне, выужыти службы тлумочників, через переклады, котры бы про особу, котрой ся то дотулять, не были далшыма выдавками,
2. в обчаньскім конаню:
- i. забезпечити, жебы суды на жадость єдной стороны вели конаня в регіоналных або меншыновых языках, а/або
- ii. забезпечити доступность того, жебы хоцьколи кідь сторона выступать перед судом, могла хосновати свій регіоналный або меншыновый язык, а то без того, жебы выскочіли додаточны наклады про тоту сторону, а/або
- iii. забезпечити доступность передложіня документів і доказів в регіоналных або меншыновых языках, кідь є то потрібне выужыти службы тлумочників або через переклады,
3. в конаню перед судами в справных річах:
- i. забезпечити, жебы суды на жадость єдной стороны вели конаня в регіоналных або меншыновых языках, а/або
- ii. забезпечити доступность того, жебы хоцьколи кідь є сторона повинна выступати особні перед судом, могла хосновати свій регіоналный або меншыновый язык, а то без того, жебы выскочіли додаточны наклады про тоту сторону, а/або
- iii. забезпечити доступность передложіня документів і доказів в регіоналных або меншыновых языках, кідь є то потрібне выужыти службы тлумочників або через переклады,
4. прияти опатрїня, котры забезпечать, же аплікованя буквы b) пунктів i., ii. а буквы c) пунктів i., ii. а każde потрібне выужытя тлумочників і перекладів на буде мати за наслідок вытворіня додаточных накладів особ, котрых ся то дотулять.
- Стороны ся завязують:
 - 1. не знеговати платность правных документів выготовленых в штаті лем зато, бо суть выготовлены в регіоналнім або меншыновім языку, або
 - 2. не знеговати меджі сторонами платность правных документів выготовленых в штаті лем зато, же суть конціпованы в регіоналнім або меншыновім языку, і забезпечити, жебы ся могли апліковати при заінтересованых третіх сторонах, котры не хоснують тоты языки, за предпкладу, же тот хто докуметы ужывать, обознамить третю сторону з обсягом тых документів, або
 - 3. не знеговати меджі сторонами платность правных документів выготовленых в штаті лем зато, же суть конціпованы в регіоналнім або меншыновім языку
 - Змлувны стороны ся завязують забезпечити доступ в регіоналных або меншыновых языках найважнішых внутроштатных правных предписів і тых, котры ся дотуляють особ, котры хоснують тоты языки, кідь даны тексты не были доступны інакшым способом.

Статя 10

Справны органы і публічны службы

- В справных цілках штату, де число ужывателів регіоналных або меншыновых языків, котры суть на тій теріторії оправдаты прията нижше уведжєных опатрїнь, і подля сітуації каждого із языків, ся змлувны стороны завязують, кідь є то може,

1. i. забезпечити, жебы справны органы хосновали регіональны або меншыновы языки, або
ii. забезпечити, жебы урядники, котры приходжають до контакту з людзьми хосновали регіональны або меншыновы языки в одношію к особам котры ся на них обернуть в тых языках, або
iii. забезпечити, жебы ужывателі регіональных або меншыновых языків могли передложыти устны або писомны жадости, як і достати одповідь в тых языках, або
iv. забезпечити, жебы ужывателі регіональных або меншыновых языків могли праволатні передложыти документ в тых языках,
2. дати жытелям звычайні хоснованы урядны тексты і формуляры в регіональных або меншыновых языках або в дбойязычній верзіі,
3. дозволёвати справным органам конціповати документи в регіоналім або меншыновім языку.

- Покры іде о містны і регіональны органы, на теріторіі, де жыє таке чісло ужыветелів регіональных або меншыновых языків, котрый оправдаты прыята ніжше уведжыных опатрінь, змлувны стороны ся завязують забезпечити доступность а/або підтримати

1. хоснованя регіональных або меншыновых языків в шструктурі містных і регіональных органів,
2. можность, жебы ужывателі регіональных або меншыновых языків могли передложыти устны або писомны жадости в тых языках,
3. зверейніня урядных документів регіональных органів тыж в зодповідяючіх регіональных або меншыновых языках,
4. зверейніня урядных документів містных органів тыж в з регіональных або меншыновых языках,
5. хоснованя регіональных або меншыновых языків на іднанях регіональных органів, но без вылучіня хоснованя офіціального(ых) языка(ів) штату,
6. хоснованя регіональных або меншыновых языків на іднанях містных органів, но без вылучіня хоснованя офіціального(ых) языка(ів) штату,
7. хоснованя або перебрата традичных і справных містных назвів в регіональных або меншыновых языках, і кідь є то потрібне, ведно із названём в офіціалнім(ых) языку(ах).

- З оглядом на публічны службы, котры уділюють справны органы або другы особы, котры діяють в іх мені, ся змлувны стороны завязують на теріторіях, де ся хоснують регіональны або меншыновы языки, в згоді з поставлінём каждого языка і кідь є то можне:

1. забезпечити, жебы ся при уділёваню служб хосновали регіональны або меншыновы языки, або:
2. дозволити ужывателям регіональных або меншыновых языків передложыти жадость і достати одповідь в тых языках, або
3. дозволити ужывателям регіональных або меншыновых языків передложыти жадость в тых языках.

- Змлувны стороны ся завязують з цілём забезпечіня установлінь пунктів 1.2 і 3, котры прыяли, прыяты єдно або вещеі наслідуючіх опатрінь:

1. дати пожадованый переклад або тлумачіня, кідь ся то жадають,
2. наберати, а там де є то потрібне, школити урядників і другых заместнанців публічных служб,

3. кідь є то можливе, сповнити пожадавкы особ, котрых ся то дотулять, уможнити їм хосновати або перебрати призви́ско в регіоналных або меншынових языках

Статья 11 **Масмедіа**

- Змлувны стороны ся завязують про ужывателів регіоналных або меншынових языків на територіях, де ся тоты языки хоснують, і подля сітуації кожного з языків в розсягу, в яким суть публічны органы прямо або непрямо компетентны, мають правомочі або мають в тій сфері даяку задачу, респектуючі при тім прінціпы незалежности і самостатности масмедій
 1. в мірі, в якій радіо і телевізіа повнять ціль верейноправных масмедій:
 - i. забезпечіти основаня холем єдною радіостаніці і єдного телевізного каналу в регіоналных або меншынових языках, або
 - ii. підтримовати а/або помагати основаню холем єдною радіостаніці і єдного телевізного каналу в регіоналных або меншынових языках, або
 - iii. прияти вгодны опатрїня, жебы тоты, котры забезпечують ход масмедій понукали програмы в регіоналных або меншынових языках,
 2. i. підтримовати а/або помагати основаню холем єдною радіостаніці в регіоналных або меншынових языках, або
 - ii. підтримовати а/або помагати періодічному высыланю радіопрограмів в регіоналных або меншынових языках,
 3. i. підтримовати а/або помагати основаню холем єдного телевізного каналу в регіоналных або меншынових языках, або
 - ii. підтримовати а/або помагати періодічному высыланю телевізних програмів в регіоналных або меншынових языках,
 4. підтримовати а/або помагати вырablyню і шырїню звуковых і авдіовізуалных творів в регіоналных або меншынових языках,
 5. i. підтримовати а/або помагати основаню а/або утриманю холем єдного денного періодіка в регіоналных або меншынових языках, або
 - ii. підтримовати а/або помагати періодічному публікованю статей в періодіках в регіоналных або меншынових языках,
 6. i. зафінанцовати міморядны наклады тых масмедій в регіоналных або меншынових языках, кідь закон доволує фінанчну підтримку масмедій, або
 - ii. апліковати екзістуючі опатрїня о фінанчній підтримці і на выробу авдіовізуалных творів в регіоналных або меншынових языках,
 7. підтримовати научаня публіцістів і других заместнанців про масмедія, котры хоснують регіоналны або меншыновы языки.
- Змлувны стороны ся завязують ґарантовати слободу прямого прийму радіовых або телевізных высылань сусідніх держав в языку, котрый ся хоснує в єднакій або близкій подобі регіонального або меншынового языка і не забранёвати переносу радіовых і телевізных высылань зо сусідніх держав в уведженім языку. Далей ся завязують забезпечіти, жебы не были ниякы обмеджїня слободы прояву і вольной ціркулації інформацій в пресі, котра хоснує язык в ідентічній подобі або в подобі близкій регіональному або меншыновому языку. Повніня уведженой слободы, зато бо обсягує повинности і зодповідность, може ся піддавати істым формалітам, условіям, обмеджїням або санкціям, котры установлює закон а суть потрібны в демократічній сполочности в інтересах народной беспечности, територіальной компактности або публічного порядку, жебы ся заборонило непорядку і на превенцію злочінности,

охорону здоров'я і моралки, охорону репутації або прав других, заборонія шырїня тайных інформацій або на утриманя авторіты і несторонности судницьтва.

- Змлувны стороны ся завязують забезпечіти, жебы інтересы ужывателів регіональных або меншыновых языків мали заступліня або, жебы ся на них ходем приглядало в органах, котры мож вытворирти в згоді зо законом, з цілём гаранції слободы і плураліты масмедій.

Статя 12

Културне діяня і културны інштїтуції

- В одношіню ку културным активітам і културным інштїтуціам – головно к бібліотекам, к відеотекам, ку културным центрам, к музеям, архівам, академіам, театрам і кінам, як і ку літературным творам і ку кінематографічній продукції, к народній културній творчости, фестівалам, ку културній продукції враховано, inter alia хоснованя новых технологій – змлувны стороны ся завязують на теріторіях, де ся уведжены языки хоснують, в розсягу, в якім суть публічны орґаны компетентны, мають правомочі або мають в тій сфері даяку задачу,,
 1. підтримовати проявы і активіты характерістичны про регіональны або меншыновы языки, як і підтримовати різны доступы ку творам вытвореным в тых языках,
 2. в різній формі підтримовати в других языках доступ ку творам вытвореным в регіональных або меншыновых языках помаганём і розвиванём перекладательской активіты, дабінгу, пост-сінхронізації і выробы тітулків,
 3. підтримовати в регіональных або меншыновых языках доступ ку творам вытвореным в других языках помаганём і розвиванём перекладательской активіты, дабінгу, пост-сінхронізації і выробы тітулків,
 4. Забезпечіти, жебы орґанізації зодповідны за робліня і підтримованя різних форм културных активіт брали партічний огляд на зачленія познаня і хоснованя регіональных або меншыновых языків і култур до активіт, котры орґанізують або підтримують,
 5. просаджовати, жебы орґанізації зодповідны за робліня і підтримованя різних форм културных активіт мали к діспозіції персонал, котрый добрі володіє зодповідаючім регіональным або меншыновым языком, як і языком(ами) других жытелів,
 6. підтримовати пряму участь заступців ужывателів даного регіонального або меншынового языка при вытворёваню културных інштїтуцій і планованю културных активіт,
 7. намагаати а/або злегшыти вытворіня єдного або вецей орґанів повіреных зберанём, архівованём і уваджанём або выдаванём творів вытвореных в регіональных або меншыновых языках,
 8. в припаді, же є то потрібне, вытворити а/або підтримовати і фінанцовати перекладательскы службы і выскум назвословія, головно з цілём утримованя і розвиваня зодповідаючої адміністратівной, торговой, економічной, соціальной, технологічной або правной термінології в регіоналінім або меншыновім языку.
- Во сферах, де ся традично не хоснують регіональны або меншыновы языки, змлувны стороны ся завязують, кідь то оправдать чїсло ужывателів регіонального або меншынового языка, забезпечіти доступность, підтримку а/або забезпечіти вгодні културны активіты або інштїтуції в згоді з передідучім пунктом.
- Змлувны стороны ся завязують при реалізації своєї културной політики в заґранічу вытворёвати вгодный простор про регіональны або меншыновы языки і їх културный прояв.

Статя 13

Економічний і соціальний живот

- В одношіню ку економічным і соціалным актївітам, змлувны стороны на цілій свої теріторії ся завязують:
 1. выняти зо своёго правного порядка вшыткы установліня, котры без причіны заказують або ограничують хоснованя регіональных або меншыновых языків в документах, котры ся дотуляють економічного або соціалного живота, головно в працёвных змлувах і в технічных документах, як суть наводы на ужываня виробків або заряджїнь,
 2. заказати уваджати клаузулы котры вынимають або ограничують хоснованя регіональных або меншыновых языків в інтерных передписах подників і в окремых списках холем меджі ужывателями еднакого языка,
 3. поставити ся протів поступам, котры суть наміряны на одгварїня од хоснованя регіонального або меншынового языка у сфері економічных і соціалных актївіт,
 4. злегчіти а/або підтримати хоснованя регіональных або меншыновых языків іншакыма средствами як суть уведжены вышше..

- В одношіню ку економічным і соціалным актївітам ся змлувны стороны завязують, кідь суть публічны органы на то компетентны, на теріторіях, де ся хоснують регіональны або меншыновы языки, а як то є може,,
 1. загорнути до своїх фінанчных і банковых передписів установліня, котры дозволять через поступы злучітельны із комерчнов практиков хоснованя регіональных або меншыновых языків при выготовлєваню платобных приказів (шеків, зменок атд.), як і других фінанчных докладів, або кідь є то вгодне, забезпечіти реалізацію таких установлінь,
 2. в економічных і соціалных секторах, котры належать прямо під їх контролю (публічний сектор) реалізувати опатрїня на підтримку хоснованя регіональных або меншыновых языків,
 3. забезпечіти, жебы інштїтуції соціальной старостливости, як шпыталі, домовы доходців і притулky, давали можность прїятя і старостливости во своїм языку тым особам, котры хоснують регіональний або меншыновый язык, кідь їм є потрібна старостливість зо здравотных причін, з причіны високого віку або з других причін,
 4. зодповідуючіма средствами забезпечіти, жебы беспечностны передписы были выготовлены в регіональных або меншыновых языках,
 5. забезпечіти, жебы інформації, котры ся дотуляють прав спотребітелів, котры давають зодповідны публічны органы, были доступны в регіоналнім або меншыновім языку.

Статя 14

Черезгранічна сполупраця

- Змлувны стороны ся завязують
 1. реалізувати платны двойсторонны і многосторонны догоды, котрыма суть вязаны і штаты, в котрых ся хоснує еднакый язык в ідентічній або близкій подобі, або кідь є то потрібне, снажыти ся о прїятя таких догод, котры бы мали підтримати контакты меджі ужывателямі еднакого языка в зодповідуючіх штатах во сфері културы, науки, інформації, одборного приготовліня і ціложывотного научаня,
 2. дозволити а/або підтримати черезгранічну сполупрацю головно меджі регіонами або містныма органами на ужыток регіональных або меншыновых языків, на теріторіях, на котрых ся хоснує еднакый язык в ідентічній або близкій подобі..

Часть IV

Апликация харты

Статья 15

Периодичны sprawy

- Змлувны стороны будут периодично передкладати генералному таёмникові Рады Европы, во формі, котру установить Выбор міністрів, справу о політіці, в згоді з частёв II той харты, і о опатрінях, котры зреализовали на забезпечіня установлінь части III, котры прияли. Перша справа ся мусить передложыти до рока по набыту платности харты про дану змлувну сторону а наслідуючі sprawy в тройрочных інтервалах по першій справі.
- Змлувны стороны будут свої sprawy публіковати..

Статья 16

Контроля справ

- Sprawy передложены генералному таёмникові Рады Европы, в згоді з статёв 15, переконтролюе выбор експертів, вытвореный в згоді з статёв 17.
- Органы або сполочности, легално основаны на теріторії змлувной стороны, можуть упозорнити выбор експертів на річі, коты ся дотуляють повніня завязків, котры вплиають про тоту змлувну сторону із части III той харты. Выбор експертів може по конзултації зо зодповідаючов сторонам приглядати на тоты інформації при выготовліню sprawy в згоді з пунктом 3 той статі. Тоты органы або сполочности можуть навыше передложыти свій постой, котый ся дотулять політікы змлувной стороны в згоді з частёв II.
- На основі справ в згоді з пунктом 1 і інформацій уведжених в пункті 2 приготовить выбор експертів справу про выбор міністрів. Ку справі ся придають припомінкы, котры ся пожадають од змлувной стороны, а выбор ей може опубліковати.
- Справа выготовлена в згоді з пунктом 3 бы мала обяговати головно навргы выбору експертів про Выбор міністрів, котрый на їх основі выготовить потрібны одпоручаня про єдну або про вещь змлувных сторон.
- Генералный таёмник Рады Европы приготовить кажды два роки деталну справу про Парламентну громаду о апликованю харты.

Статья 17

Выбор експертів

- Выбор експертів є зложеный із спеціалістів, за каждую змлувну сторону єден, котры суть выменованы Выбором міністрів із списку особ, котры навргла зодповідаюча змлувна сторона, абсолютно безугонных, котры суть узнаванымы спеціалістами про вопросы, котры регулуе тот харта.
- Членове выбору суть выменованы на добу шестёх років і можуть быти зволены зясь. Член выбору, котрый не може скінчіти свій мандат, буде нагороджених в згоді з процедуров уведжених в пункті 1 а новый член буде выконувати мандат на зоставаючу добу за своёго передходцю..
- Выбор експертів прийме свій порядок їднаня. Ёго адміністративны службы забезпечить генералный таёмник Рады Европы.

Часть V

Кінцёвы ўстановліня

Статя 18

- Тота харта є отворена на підписаня членьскым штатам Рады Европы. Є потрібне ей ратіфіковати, прыяти або схвалити. Ратіфікачны документи, документи о прыятю або схваліню будуць усхованы у генералного таёмніка Рады Европы.

Статя 19

- Тота харта набуде платность прешый день в місяцю, котрый наслідує по перейджіню прёх місяців од дня, кідь пять членьскых штатів дасть согласіє быти вязаны хартов в згоді з установлінями статі 18.
- В одношіню ку членьскому штату, котрый дасть додаточне согласіє быти вязаный хартов нескорше, набуде тота харта платность прешый день в місяцю, котрый наслідує по перейджіню прёх місяців од дня усхованя ратіфікачного документу, документу о прыятю або схваліню.

Статя 20

- По набытю платности той харты може Выбор міністрів Рады Европы вызвати хоцькотрый штат, котрый не є членом Рады Европы, жебы приступив к тій харті.
- В одношіню ку приступуючому штату набуде харта платность прешый день в місяцю, котрый наслідує по перейджіню прёх місяців од дня усхованя докуету о приступліню у генералного таёмніка Рады Европы.

Статя 21

- Каждый штат може при підписаню або усхованю ратіфікачных документів, документів о прыятю, схваліню або приступліню зробити єдну або вецей выград к статі 7 пункты 2 аж 5 той харты. Нияка друга выграда ся не допущать.
- Каждый змлувный штат, котрый зробив выграду на основі передідучого пункту, може ей цілком або счаси одволати через ознаміня послане генералному таёмникови Рады Европы. Одволаня набуде платность днём прыятя ознаміня генералным таёмником.

Статя 22

- Каждая змлувна сторона може тоту харту хоцьколи выповісти через ознаміня послане генералному таёмникови Рады Европы.
- Выповіджіня набуде платность перший день в місяцю, котрый наслідує по перейджіню шестёх місяців од дня, кідь генеталный таёмник прияв ознаміня.

Статя 23

- Генеталный таёмник Рады Европы ознамить членьскым штатам рады Европы і вшыткым штатам, котры приступили к тій харті,
 1. каждый підпис,
 2. усхованя каждого ратіфікачного документу, документу о прыятю, схваліню або приступліню,
 3. каждый датум набытя платности той харты в згоді із статями 19 і 20,

4. кожде ознаміня прыяте в згоді зо статёв 3 пункт 3
 5. хоцьяке далше діяня, ознаміня або інформацію, котра ся односить ку тій харті.
- На доказаня того підписаны, котры на то мали рядне повномочіє, підписали тоту харту..
 - Зроблене в Штрасбургґу 5. новембра 1992 в анґлицькім і во фрамцузскім языку, причім обідва варіанты мають еднаку платность, в єднім выготовліню, котре буде усховане в архівах Рады Европы. Ёго овірены копіі пошле генералный таёмник Рады Европы вшыткым членьскым штатам Рады Европы і ка?